

CAROLI POREE
E SOCIÉTATE JESU
SACERDOTIS
ORATIONES
DIDASCALICÆ.

NOVA APUD GERMANOS EDITIO.
RECOGNITA ET EMENDATA.

CUM FACULTATE SUPERIORUM.

Moguntia & Francofurti ad Mœnum,
Impensis FRANCISCI VARRETRAPP;
M D C C L V.

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS.

EGO infrà scriptus Provincialis Provinciæ Franciæ, Societatis **JESU**, potestate ad id mihi factâ à Reverendo admodum Patre nostro *Francisco Retz* Societatis nostræ Præposito Generali, facultatem concedo, ut Patris *Caroli Porté* **ORATIONES**, Eruditorum ex eâdem Societate nostrâ judicio probatæ, typis excudantur. In cujus rei fidem has literas manu meâ subscriptas & sigillo officii mei munitas dedi Parisiis die 14 mensis Martii anno 1746.

PETRUS CLAUD. FREY, S. J.

CAROLI POREE
E SOCIÉTATE JESU
SACERDOTIS
ORATIONES
DIDASCALICÆ.

NOVA APUD GERMANOS EDITIO
RECOGNITA ET EMENDATA.

CUM FACULTATE SUPERIORUM.

Moguntia & Francofurti ad Mœnum,
Impensis FRANCISCI VARRETRAPP:
M DCC LV.

SYLLABUS

ORATIONUM DIDASCALICARUM.

ORATIO I. *De Eloquentia.* Quare varia sit apud varias gentes, mutabilis apud eandem gentem Eloquentiæ forma?

ORATIO II. *De Satyra.* Utrum Satyra in civitate bene morata, & quatenus admittenda sit?

ORATIO III. *De Panegyricis Orationibus.*

ORATIO IV. *De Criticis.*

ORATIO V. *De Theatro.* Theatrum sit ne, vel esse possit Scholæ informandis moribus idonea.

ORATIO VI. *De Libris, qui vulgo dicuntur Romanes.*

calamitates; vel ineptias in lucem urbanam protulit, quot suffragatores vidit, qui plauderent? Quot reprehensores audivit, qui reclamarent? Athenæ, postquam Theatri magnificentiam immensis amplificaverunt sumptibus, ejusdem subinde maledicentiam edictis coercuerunt severissimis. Roma, quæ Athenas æmulata, Theatrum excitavit superbissimum ipsis admittentibus Urbis Censoribus, mox idem sustulit, suadente Consule, approbante Senatu, & omnia ejus ornamenta hastæ subjecta vendidit.

GALLIA, quæ Atticam Theatri excellentiam attigit, Romanam superavit, in diversas quoque abiit de Theatro sententias; ipsaque facta est Theatrum contentionis super eâ re frequentissimum. Vidit illa superiore sæculo, exortam de hoc argumento magnam, inter viros ingenio & doctrinâ conspicuos, discrepantiam opinionum. Quantis utrimque studiis & animis dimicatum est? Stabant alteri pro Theatro, & illud probationum congerie, exemplorum numero, verendorum etiam nominum auctoritate muniebant. Pugnabant alteri contra Theatrum, & ipsum testimoniis Patrum, Decretis Conciliorum, Ecclesiæ censuris imperebant. Validâ manu intorquebantur tela ex sacro armamentario deprompta; sed eludebantur pleraque levi declinatione, & in petulantem, vel superstitiosam veteris Theatri licentiam detorquebantur. Recrudescibat pugna, & quæ opprobria in Thea-

trum verus congesta fuerant, hæc ferme singula in novum aptè convenire disertissimis verbis pronunciabatur. Neque minùs in privatis colloquiis, quàm in scriptis publicis fervebat æstus dimicationis. Imò tanto ibi certabatur acriùs, quantò liberiùs.

Quis demum exitus pugnae fuit? qui præliorum ancipitum esse solet, in quibus (jure an injuriâ) palma utrimque vindicatur à dimicantibus, vel in dubio relinquitur. Theatri defensores, si paucos excipias, quamvis gravibus confixi vulneribus, quia castris exuti non erant, de clade suâ confiteri noluerunt. Theatri impugnatores, licet armis superiores, quia tamen adversarios auctoritate publicâ munitos non potuerunt movere loco, vix ausi sunt de suâ victoriâ prædicare. Sic itaque vicit causa melior, ut in possessione suâ permaneret deterior, & de meliore quodammodo triumpharet. Pergunt quidem sacri Oratores eloquio tonare de suggestu & sua fulmina in Theatrales conventus extenso brachio jaculari. Sed in suâ quoque sententiâ perseverant Theatri affectæ, & illud densâ coronâ protegunt.

IN tantâ, tam pertinaci opinionum discordiâ quid mihi hodierno die constitutum est? Conciliantis partes agere, & aliquid proponere, quo possint homines veritatis studiosi ad concordiam proximè adduci. Quod ut planius fiat, totam controversiam ad duo capita revoco; & quæro, *Theatrum, sis. ne,*

quentiæ suavitate magnum & jucundum populi, Regibus, summisque Pontificibus spectaculum.

ALTER (a) verò timidus spectari, nec spectare cupidus, latere vult, nec potest, lucem fugit, quam suâ eruditione spargit, & ubique fuget; pugnat cum versutis Ecclesiæ hostibus, non astutiâ, sed fortitudine, tantò aptior ad judicandum de rebus, sive ad fidem, sive ad mores pertinentibus, quando simplicior ipse moribus, & animo candidior. Taliū sententiis judicium quis refragari audeat? Ego quidem, in præsentī controversiâ quidquid statuerint, id me toto amplecti animo jam nunc apertè profiteor.

PRIMA PARS.

SCHOLA informandis moribus idonea quænam intelligi debet? Ea, ni fallor, quæ præceptis vel exemplis instructa sit idoneis. Quid enim est quòd Philosophia, quid est quòd Historia in Scholarum & quidem optimarum numero reponantur? nisi quòd altera det præcepta, altera verò exempla subministret. Sed utroque ex capite, ex præceptis nimirum & exemplis Theatrum Schola fieri potest ad mores informandos idonea; & utroque nomine illud aio posse cum Philosophiâ, & Historiâ de Scholæ præstantiâ contendere. Quod tamen sine arrogantia dictum velim cum debita utrique disciplinæ reverentiâ.

(a) Card. de Bissy.

DE Philosophiæ Scholâ , præsertim veteri , nemo dubitat quin præceptis morum abundet. Cùm enim spectet hominem in omni vitæ genere , hoc est vel ut relictum sibi , vel ut occupatum domi , vel ut civilibus implicatum negotiis , atque ipsum in hoc triplici statu erudiendum suscipiat , amplius ei certè præcipiendi campus aperitur.

VERUM an minus patet , qui datur in Theatro præceptioni locus ? Estne aliqua humanæ vitæ conditio , infima , media , summa , quam Musa Theatri magistra non assumat erudiendum , vel possit assumere ? Nonne ad hoc Opifices ex officinis , Milites ex castris , Mercatores ex foro , Judices ex Curia , Aulicos ex Regiâ , ipsos ex Aula Reges in Scenam evocat ?

EST-NE aliquid privatum vel publicum , domesticum vel civile officium , de quo non admoneat ? Nonne indicat quid parentes liberis , & liberi parentibus ; quid servi dominis , & servis domini ; quid clientes patronis , & patroni clientibus ; quid cives magistratibus , & civibus invicem Magistratus debeant ?

EST-NE aliquod virtutis genus , quod non suadeat ? Nonne patientiam in adversis , modestiam in prosperis , constantiam in promissis , fidem in amicis , clementiam erga inimicos , misericordiam erga ærumnosos , æquitatem erga universos commendat ?

EST-NE aliqua vitii species , à quâ non absterreat ? Nonne avaritiæ sordes , prodi-

gentiæ largitiones, maledicentiæ aculeos, adulationis laqueos, simulationis fallacias, ostentationis ineptias reprehendit?

EST-NE aliqua in moribus universis pravitās, quam non emendet? Si quid in convivio asperum, in sermone putidum, in cultu egrotante, in vestitu abnorme; si quid in aliquā vitæ parte, aut ullo in genere insolens, vel insulsum, ultra vel citra decorum, nonne id totum improbat & castigat? Ista quidem observare, vel notare non dignatur Philosophia, quæ in moribus nihil arguit, nisi quod affine culpæ sit: sed Theatri Schola ulterius progreditur. Nihil dissimulat quod sit quoquo modo animadversione dignum; neque id solum cavet ne homo improbus sit, sed etiam ne impune sit inficetus.

VIDETIS, Auditores, quantā se aperiat in Theatro præcipiendi materia; at unde præcepta sumentur idonea? Ex triplici fonte. Ex humanâ primum stultitiâ, qui fons est multo uberrimus. Admiramini, credo, ex scatebrâ tam lutulentâ quid possit salubritatis accipi? quod ex ipsis accipitur venenorum succis, qui contra morsus veneniferos antidotum quandoque sufficiunt præsentissimum. Nam ex insulis hominum fatuorum ineptiis, Poëta *Dramaticus* ridiculum exprimere potest salissimum, quo nullum sit remedium adversus fatuitatem potentius.

NEQUE tamen in faceto ridiculi fonte hærebit Poëta prudens; accedet ad limpida hu-

manæ sapientiæ fluentia. His labra non minus proluet, quam liquore Aganippæo. Inde hauriet latices ad restringenda cupiditatum incendia, & ad purganda animi vitia efficaces.

QUI ENIM autem se conferat ad ipsum divinæ sapientiæ fontem? Nam hic quoque *Dramatico* Poëtæ apertus est. Parcitus ex eo quidem ac reverentiùs præcepta depromet. Ut enim in medicamentis quibusdam auri usus est, sed rarus & modicus ita sacrarum opum usura in documentis Theatri moralibus verenda sit oportet, atque infrequens. Nisi forte aliter suadeat gravitas morbi, vel argumenti sanctitas. Tunc enim ad instillandum pietatis stadium, vel odium impietatis, quis dubitet penitus recludere divinæ sapientiæ fontem, & pectora rore sacro plenius irrigare?

HACTENUS in Theatro reperimus præceptionum argumenta & fontes. Sequitur & superest, ut reperiamus idoneum præcipiendi modum. Quid autem reperiendum esse dico? Jam repertus est. Non ille quidem proprius Philosophorum, imò diversus maxime, sed non minus ad morum disciplinam, & ad discipulorum indolem accommodatus.

O Superi, exclamabit hic, opinor, Philosophus aliquis submorosus, tantamne Philosophis & Philosophiæ imponi contumeliam, ut ludicra præcipiendi ratio cum gravissimâ docendi methodo in contentionem adducatur? Noli

quæso reclamare, vir sapiens, quisquis es. Ego tanti Philosophiam & Philosophos, ipsamque Philosophicam docendi methodum facio, quanti tu ipse facis. Peto à te cum bonâ veniâ, ne scenicam præcipiendi rationem tantopere despicias, neve tuam tanto anteponas intervallo. Confer utramque tacitus, vel à me palam conferri sinito.

Tu nos de moribus doces apertè, & cum aperta docendi professione. Laudo; nam egregiam artem profiteris. Verùm an minus convenienter ad hominum indolem & infirmitatem facit Poëta *Dramaticus*, qui nostros mores erudit occultè, dissimulanter, omisso præceptoris & præceptionis nomine? Sumus enim puerorum similes, quotquot animo ægrotamus; fallendi sumus cum nobis porrigitur medicina, ipsùmque potionis medicatæ nomen dissimulandum est, ne, quod prodest, abhorreamus.

Tu nos doces pugnaciter; & arguendo conaris assensum ab invitis quoque & reluctantibus extorquere. Non improbo. Pugnas pro veritate, & virtute: utraque animos debet volentes nolentes ad se pertrahere. Verùm an minus sapienter Theatralis Poëta, qui nos ad veritatem & virtutem trahit alliciendo, non evincendo? Sumus enim libertatis retinentes; invitari malamus, quàm expugnari.

Tu nostras cupiditates castigas severè; & meritò quidem; nam illæ sunt indulgentiæ
 pror-

prorsus indignæ. Verùm an minùs sagaciter Poëta Tragicus, qui nos emendat humaniter, & nostris indolet animi morbis: Sumus enim curatu difficiles, medicos volumus qui nos sciant esse homines; & se cum hominibus agere sentiant.

Tu insaniam nostram stomachosè increpas, & cum indignatione. Non miror. Quis enim stoliditatem nostram patienter ferat? Verùm an minùs callidè Poëta Comicus, qui nos arguit jocosè, & ridendo corripit? Sic enim sumus plerique omnes, iracundiam ridemus, irrisionem reformidamus.

Tu de officiis nostris disputas verbosè. Non vitupero. Eam sequeris disciplinam quæ proponendo, confirmando, refellendo, te faciat necessariò verbosum. Verùm an minùs cominodè Poëta scenicus, qui disserit breviter plerumque, & magnum sæpe documentum unâ clausit sententiâ, ipsamque sententiam uno versiculo comprehendit? Sumus amantes brevitatis; doceri multa volumus, sed paucis.

Tu de moribus animi subtiliter philosopharis, sed exiliter plerumque, & ficcè. Non reprehendo. Definire, dividere, articulatim dicere rium est, non movere. Verbùm an minùs congruenter Poëta noster, qui dolet, irascitur, terret, deprecatur? Mente constamus & animo. Doceri volumus & moveri: neque docemur satis, nisi moveamur.

Tu denique in præceptis totus es, nihil das exemplis. Non culpo. Præcipere tui muneris est, non exempla subicere. At quantum melius Poëta *Dramaticus*, qui & præceptis instruit, & movet exemplis? In quo non jam cum Philosophiâ, sed cum Historiâ convenit; & alteram Scholam cum alterâ, id est, Historicam cum Philosophicâ sociando, tertiam quandam aperit tum ad erudiendum, tum ad movendum peridoneam.

NOTUM illud Senecæ *longum iter per præcepta; breve & efficax per exempla*. Nimirum quod ab homine factum esse legimus, id continuè posse intelligimus fieri; & ad faciendum, si expediat, validè incitatur. Hinc Tullio Historia dicta est *Magistra vite*, quòd licet ipsa præcipiat nihil, exempli voce hominum vitam erudiat, tutòque dirigat. Quà laude an possit Theatrum cum Historiâ certare si fortè ambigitis, dicite quodnam exemplorum genus altera legentibus offerat, quod non possit alterum spectantibus exhibere?

EXEMPLA vultis eximia & illustris, quæ suo nitore menti præluceant? Ut habeantur, eligenda sunt. Sed Historia non semper eligit. Hæc recipit ferme quæ fortuna obtulit. *Musa Dramatica* nullum admittit exemplum nisi eximium & illustre, quia nullum sine delecto, & omnia, duce prudentiâ, eligit.

EXEMPLA optatis gravis, quæ suo pondere in animos pervadant? Historia quando-

que dabit : sed levia plerumque miscebit gravibus, ne quid per incuriam videatur prætermittere. Musa *Dramatica* nihil offerret nisi probati ponderis ; levia negliget, & per diligentiam præteribit.

EXEMPLA desideratis proba, quæ virtutem munerando, vitium puniendo invitent ad alteram, & ab altero detreant ? Talia semper optabit Historia ; sed contraria non raro suggeret, vel invita. Sæpe virtutes ærumnolas, sæpe crimina felicia cogetur exponere. Aliud quidem postulat boni exempli ratio ; sed hoc flagitat narrationis historicæ fides. Musa *Dramatica* nihil proponet nisi salubre. Si virtutem exercuerit in *Dramatis* cursu, coronabit in exitu : si contra vitio lætum dederit cursum, dabit tristem exitum. Hoc petit exempli utilitas, & pantus posses *Dramatica* libertas.

EXEMPLA poscitis non solum per se optima, sed etiam proposita optime & in optimo lumine collocata, quæ luceant simul & moveant. Hic verò triumphat quodammodo Musa *Dramatica*, & Historicam longe superat.

Si quid enim splendoris habeant exempla quædam, vel cum leguntur in umbra domestica, & subjiciantur oculis nuda, sine colore, sine ornata, solis vestita verbis ; quanto plus habent fulgoris cum spectantur in luce Theatri clarissima, & offeruntur in Actorum personâ suis induta vestibus, suis distincta colo-

fuente vultus, te audiente voces, truculentè
 minantur tyranni; & perdunt minas: orant
 mœsti parentes; & pereunt preces: fient
 trepidæ sponsæ; nec lacrymæ proficiunt:
 offertur vita cum deliciis; pulchro fastu re-
 pudiat: proponitur mors cum tormentis;
 & oculo irretito conspicitur: pronunciat
 sententia capitis; & cum actione gratiarum
 accipitur: moratur carnificis gladius, & mo-
 tanti occurritur.

NON jam tibi percurruntur in variis li-
 terarum monumentis impiorum hominum;
 parridarum, incestorum, proditorum, per-
 duellium feræ exitus & horrenda supplicia.
 Adsunt tibi facinorosi & illustres rei, quales
 olim fuerunt in vivis conspicui; aut etiam
 magis, quàm fuerant aspectabiles. Coram
 te ardent, furiunt, pallent, fremunt. In tuo
 conspectu dant scelerum pœnas, vel sumunt
 ipsi de se, orbi oculis, confossi gladiis, aut
 vexati tædis Furiarum ardentibus, id est acer-
 bissimis conscientie stimulis excarnificati.
 Talibus exemplis; in tali positis luce, quid
 horribilius ad vitii fugam? Quid ad virtutis
 amorem illecebrosius?

QUID quodd non virtutes seorsum à vitiis,
 aut vitia separatim à virtutibus proponuntur;
 ut vulgò accidit in historiâ; quæ res singulas
 eò singulatim narrat ordine, loco, & tempo-
 re quo eveniunt: sed altera opponuntur al-
 teris in eodem *Dramate*, quomodo fit in pic-
 turâ quæ colores opponit coloribus. At-

que ita simul oppositi conspiciuntur fortes cum ignavis, placidi cum iracundis, modesti cum arrogantibus, liberales cum avaris, frugales cum decoctoribus, boni cum sceleratis, Ex quo mutuo conspectu & objectu reciproco, quantum lucis in virtutem, quantum caliginis in vitium refundi necesse est?

UTRA porro exempla magis valeant ad movendum, an proposita scenicè, an historicè narrata, testificentur nobis, qui & altera legunt in libris, & altera spectant in Theatris. Sint testes ipsi codices historici, qui tam rarè bibunt legentium lacrymas; sit ipsa testis arena amphitheatralis quæ tam crebrò spectantium fletibus immadescit.

Et erunt nunc etiam suspicaces, vel meticulosi homines, qui me temeritatis arguant, quòd sim ausus quærere, Theatrum possitne fieri Schola informandis moribus idonea: in quo Theatro hæc reperimus conjuncta duo, quæ, sejuncta Scholam duplicem efficiant, præcepta nimirum & exempla, cum idoneo præcipiendi & proponendi modo? Non ego potius diffidentis sim accusandus, qui dubitanter illud videar in quæstionem adducere, quod non solum patet ex Theatri naturâ, sed etiam quod ipsâ Philosophiâ judice, & Historiâ teste comprobatum est?

Quid enim fuit, quòd ille Oraculi voce, id est populi suffragio, sapientissimus declaratus Socrates ad Theatrum Euripidis sederet frequens? nisi ut ibi vel recognosceret præ-

QUÆ te causa, Ludovice Magne, impu-
lit, ut ab otio ad laborem revocares alterum
illum cothurni Gallici Principem, & ab eo
Tragœdias puellis nobilibus agendas extun-
deres? An puerilia ætati puerili oblectamen-
ta comparabas? Aliud certè animoolvebas,
Rex beneficentissimo, sapientissimo, Religio-
sissime. Tenellis virginibus malè dotatis à
Fortunâ providebas exempla pietatis & præ-
cepta, quæ in clarissimas deinde familias, pro
amplissimâ dote comportarent. Et verò
quænam à solertissimo Tragœdiarum artifice
Dramata impetraſti? O Athalia! ô Esther!
ô divina poëmata! quibus si paria vel similia
semper exhiberentur, non jam quærendum
foret de Theatrâli Scholâ, possitne fieri ad
morum disciplinam utilis, sed an possit esse
bonis moribus exitiosa.

PERGAMUS ultra, neque committamus in
tam celebri & erudito consensu, ut Theatri
causam pudore malo deseramus. Quorsum,
amabo vos, in Galliâ, in Italiâ, in Hispaniâ,
in Germaniâ, & alibi gentium, tot viri Aca-
demiis litterariis præpositi Theatra in Gym-
nâsiis erigunt ubi juventus Academica reci-
tandis Tragœdiis vel Comœdiis exerceatur?
Quò pertinet operosorum hominum, & in
umbra defudantium labor & industria? An
id student unum, ut puerorum fingant vo-
cem ad suavitatem, gestum ad elegantiam,
incessum ad dignitatem, totum corporis ha-
bitum ad concinnitatem & decentiam? Non

asperrantur quidem istum exercitationis molestæ fructum, cujus patet usus in totam vitam frequentissimus: sed aliud spectant operæ suæ pretium multò pluris æstimabile. Trajiciunt discipulos ex humili & obscurâ litterarum Scholâ, in Scholam Theatri sublimem & splendidam, ut juvenes magnas olim in Republicâ personas acturi discant maturè ea spernere vel amare, quæ in scenâ domesticâ risu vel plausu excipi viderint.

Utrùm id assequantur juventutis moderatores, quod tantâ contentione & animi & corporis consecretantur, dicere non est meum. Dicant, si lubet, spectatores ex omni ordine lectissimi, quos non piget ad ejusmodi Theatra convenire, quos non tædet oculos & aures Actoribus pusillis ac prope infantibus commodare; quos non pudet ridere cum ridentibus, flere cum flentibus. & cum discen- tibus (si quid nescirent) discere. Laudant certè Magistrorum solertiam, qui alumnos doceant oblectando, & ludos juveniles conentur ad morum disciplinam traducere. Atqui non laudarent profectò, nisi traduci posse crederent. Nam neque prudentis est vana conari, neque vanos conatus laudare sapientis.

DE Theatro ad exhibendas Tragedias vel Comœdias erecto jam mihi, opinor, illud facile assentiuntur omnes, posse in eo scholam informandis moribus idoneam consistere. At dubitatur etiamnum, credo, eademne sit

est quod reprehendas, si protervum sit nihil, & indecorum. Illam itaque admittis? Pene est. Jam scire pervelim credasne heroum facta & laudes posse Lyricis comprehendere versibus, & modis musicis alligari? Id verò facile concedes. Rectè. Procedo longius, & quæro quid censeas de virtutibus heroum modulato celebratis carmine? Possintne demulcere aures, subire animos, & pulchræ laudis æmulationem accendere? Id quærendum esse negas, quod nemo nisi surdus, vel stupidus, auribus & animo non perferat. Optimè. Nihil à te quæro amplius. Sed neque tu de me quicquam debes ultra quærere. Quod mihi respondisti, id tibi à me responsum habe. Censeo itaque, & mecum sentias oportet, illud quoque Theatrum, quod recitando *dramati Musico* addictum est, fieri posse informandis moribus habile.

DA mihi generosum aliquod facinus ad normam *dramatis Lyrici* rite concinnatum; da versus fluentes molliter, tamen sententiis graves; da resonantes suaviter numeros, nihiloque minus virile quidpiam spirantes. Adde saltationes cum severitate faciles, cum modestiæ leves, hærentes cum ipso carminis argumento, ipsaque motu suo vim mutæ poëseos obtinentes; tum ego tibi in ipso Theatro Musico Scholam dabo oblectandis simul animis, & ad virtutem excitandis idoneam.

At enim, si Theatrum universum parturiendis bonis frugibus naturâ suâ opportunum est, quidnam de illo universo tam male sentiunt & loquuntur universi pietate & doctrinâ insignes viri, qui bonis moribus consultum volunt? Nego ab universis doctrinâ & pietate insignibus viris Theatrum reprobari universum. Dico Theatra quædam in scriptis eâ de re gravissimis excipi, non modo cum veniâ & absque censurâ, sed etiam cum laude & commendatione. Cur autem apud Censores morum pios & eruditos in ipso Theatri nomine impressa hæreat ignominie nota, in promptu causa est. Illorum nemo investigavit quid Theatrum naturâ suâ possit esse: omnes exploraverunt, quid ipsâ re sit; & ex eo, quod est, ipsam æstimaverunt. Nos inquiramus idem parte orationis alterâ, & oculos ad publica Theatri spectacula adjiciamus, quantum licet & decet, ut ex ipso, quid sit, qualis in eo Schola sit, existimemus.

SECUNDA PARS.

QUÆ res naturam habet ut per artem recte fieri possit vel prava, ea plerumque nostro vitio in malam partem inclinatur; usque adeo sumus averfi à recto, & ad pravum ingenio proclives. Atque illud in Theatro adveri maximè potest, quod naturâ suâ cum possit esse Schola virtuti peridonea, factum

est culpâ nostrâ Schola nequitiae magistra. Quorum autem potissimum culpâ id factum est? Auctorum primò, Actorum deinde, ac denique Spectatorum. Quasi, qui ad utilitatem Theatri pro suo quisque officio animum conferre debuerunt ex compacto, ad ejus perniciem suo quisque vitio, tanquam ex condicito incumberent.

VESTRA omnium prima culpa est, Poëtae *Dramatici*, qui à fine poësi *dramaticæ* posito aberratis. Non intelligitis, quia non vultis intelligere, quid exigat muneris vestri ratio, quid *Dramatis* natura postulet.

UTRUMQUE intellexerunt illi Tragœdiæ & Comœdiæ Principes qui Theatrum Athenis excitaverunt. Non arbitrati sunt licere sibi vanum & sterile in Republica Poëtae nomen gerere, quoniam id Poëseos genus profiterentur, quod esset naturâ suâ fertile & frugiferum. Putaverunt se in civitatē sua publico fungi munere, quippe qui auctoritate publica publicum darent civibus spectaculum. Sic induxerunt animum sibi tacita voce patriæ demandari Philosophorum munia apud imperitam multitudinem, officia censorum apud improbum vulgus, vel inficetum: proindeque sum esse sapientiam docere in Tragœdiis, censuram in Comœdiis exercere. Neque verò spectandum esse undenam ortum ducerent Tragœdia & Comœdia, vel quonam fuissent educatæ modo; sed considerandum quid naturâ suâ possent efficere, postquam essent

ex pagis in urbem, ex plaustro in Theatrum cum decenti habitu receptæ. Sic ergo suas utrique partes distribui censuerunt oportere, ut Tragœdia terrendo & miserando temperaret cupiditates; Comœdia ridendo & carpendo pravitates corrigeret. Hæc illorum fuit opinio, neque ab opinione recessit ipsa scribendi consuetudo, si Comicos excerpamus qui maledicendi studio longiùs processerunt.

QUÆNAM autem de poësi *dramatica* existimatio vestra est, scriptores Tragœdiarum vel Comœdiarum Gallici? Quâ mente, quò consilio ad Theatrum plerique acceditis? Sic Poëma *dramaticum* suscipitis, ut opus plenum quidem industria, sed fructu vacuum, nisi qui ad utilitatem vestram redundet. Sic in scenam conscenditis, ut in locum sublimem, ubi vestrum ingenium fiat citò conspicuum; unde fama vestra possit agili penna tollere se, atque in omnes orbis eruditi partes convolare. Vobis satis esse creditis in eximio Poëtarum *Dramaticorum* ordine censerì, parum solliciti quem deinde locum in bonorum civium numero obtineatis. Quod dixit Horatius; *aut prodesse Poëtas velte, aut delectare*, sic interpretamini, ut relicta priori parte, quæ potior est, alteram, quæ deterior, sequamini unicè, vel præcipuè; & oblectationem popularem utilitati publicæ anteponatis. Inde quid fit? Ut universa Poësis

Dramatica ductu vestro aberret à scopo, & quæ in eo tota debet esse ut oblectando profit, in hoc tota sit ut placeat; vel si placendo noceat. Quod ne temere dictum putetis, singulas *Dramatum* species mecum animo percurrite.

NIHIL equidem est quod in Tragoediâ Atticam gravitatem sententiarum & sermonum venustatem hodie requiramus. Numquam illa sensit superbiùs, numquam elegantius dixit. At quantum de pristina sua remisit severitate disciplinæ! Quæ Athenis manum admovebat sanandis ægri pectoris affectibus, nunc corrumpendis adhibet. Quæ in Atheniensium animis exinguebat regnandi sitim, quâ nullus esset moribus Republicæ capitalior, nunc in Gallorum sensibus geminam accendit cupiditatem, quâ nulla sit pestis vel rei Christianæ funestior, ardorem ultionis dico, & amoris libidinem.

Têne, *Corneli Magne*, vir ad laudem Tragicæ carminis procreate, in quo natura experiri velle visa est quatenus humanum ingenium possit cogitando assurgere, têne in crudis civium tuorum pectoribus exitialem singularium certaminum furorem accendisse, pravo Herolis Hispanici exemplo, quasi non satis ipsi sua sponte furerent? Non te puduit cum tuo præferoce juvene Roderico, & ejus patre Didaco, debili sene, arreptum ex Tragoediæ manibus pugionem tradere in tuorum manus fratrum, qui ad ulciscendas auctorita-

te privatâ injurias ruerent in vulnera, & patriæ sinum hoc cariore, quò nobiliore sanguine commacularent? An te tuorumque vim carminum ignorabas? Nesciebas quò plus inesset ponderis in tuis sententiis, hoc illas descendere altiùs in animos, & graviores plagas infligere? Non cogitasti profectò, homo tam simplex quàm ingeniosus, tam optimus civis quàm optimus Poëta, non cogitasti quàm facile sit fortitudinem excitando furorem concitare. Factum bene, quòd non ita fueris amorum tractator idoneus, sive illorum molitudinem refugeret ingenii tui robur; sive illorum blanditias non admitteret tua in carminibus magniloquentia: quod nisi esset, quàm violentis scenam ignibus inflammasses! At factum malè, quòd repertus sit alter amoris præceptor intelligentissimus, qui facem cupidineam ventilaret blando flatu, & pectora teneris tantòque magis noxiis ardoribus succenderet.

EXTITIT nimirum, jam senescente Cornelio, junior poëta, ingenio felix, artificio solers, naturæ sciens, limæ pariens, spoliis Græciæ dives, de suo locuples, sermone purus, versu lenis, qui totum intenderet animum ad suscitandos in Tragœdia ignes amatorios; sive ita ferret hominis mitior indoles, sive ita suaderet laudis acrior æmulatio. Cùm enim Cornelium jam pridem in scena Tragica regnantem æmulari vellet, ipsumque de-

spera-

speraret per ejus vestigia consequi, aliam prorsus viam sibi aperiendam esse ratus est.

Cornelius grandia sectatus perculerat mentes ambitiosâ quadam majestate sententiarum: *Racinius* mollia sectatus animos suavi quadam affectuum teneritudine demulsit. Ille suos heroes supra humanæ sortis præstantiam extulerat: hic suos demisit ad omnem humanæ fragilitatis debilitatem: Ille suum cuique proprium & gentile asseruerat ingenium pro vario terrarum & gentium discrimine: hic neglectâ regionum discrepantiâ & nationum, Gallicam omnibus, id est teneram, blandamque attribuit indolem. Alter fœminis quoque spiritus afflaverat Heroum graves & Tragicos: alter viris etiam sensiculos Heroïdum inspiravit dulces & Elegiacos. Ille in aulas Regum animo penetraverat, ut ibi prudentiæ politicæ machinationes detegeret: hic in puellarum cœtus cogitatione irrepfit, ut illic artis amatoricæ calliditates deprehenderet. *Cornelius* sublime volans, ut Jovis ales, inter fulgura & fulmina ludibundus omnia fragore compleverat: *Racinius*, ut Veneris columbulus, circum rosaria & myrtera volitans, omnia gemitibus personuit. *Cornelius* denique, quod magis arduum, magnisque casibus obnoxium est, aliis semper nitendo & admirationem movendo, quæsierat plausum, & vel ab invitis extorserat: *Racinius* contra, quod magis pronum est, magisque tutum, rariùs asurgendo, scitè volatum sustinendo, mox ad

amores revolando eblanditus est suffragia, & à volentibus obtinuit. Neque verò in ventos abierunt ejus suspiria; per ea factus est voti compos. Suas quidem Cornelio non excusit laureas; sed myrteas ei coronas sui passim heroes, ac suæ potissimum heroïdes certatim intexuerunt. Non expulit æmulum regno, sed Theatri solium cum eo partitus est. Divisum imperium cum fulminante Aquilâ Columbulus impetravit. Id autem potuisse consequi quanta laus! quanta victoria! qualis triumphus!

SCITIS, Auditores, quis hujus victoriæ fuerit exitus. Felix audacia multos habuit imitatores. Istud amatorium Tragœdiæ genus, licet ab auctore suo piâ Theatri desertione damnatum, amplexi sunt plerique omnes, qui postea cothurnum induerunt. Neque illos ab incepto revocaverunt leges *Dramaticæ* complures, quæ fuerunt amoris causâ violandæ.

NON eos repressit adhibenda in actione unitas, & unitatis amica simplicitas. Sæpe gemnaverunt vel diviserunt actionem inductis rivalitatibus, & suas Eriphilas cum Iphigeniis, suas Aricias cum Phædris violenter intricaverunt.

NON eos coërcuit retinenda argumenti veritas, maximè ubi adjuncta est veritati celebritas. Argumenta vetera & nota, novis & ignotis deturpaverunt fabulis; & suos Hippolytos insanis amoribus implicaverunt.

NON eos prohibuit servanda in omnibus,

non fugiendo, sed occurrendo, non ignorando, sed experiendo. Sic Tragici veteres ingenitum animi terrorem sanare aliquando voluerunt, maxima proponendo infortunia, quas usurpata oculis; ipsa videndi usu admitterent formidinem, & ad toleranda patienter minora fortunæ incommoda excitarent.

At procul absit ejusmodi curatio ab insidiosis illis animi commotionibus, quas natura cupidiùs appetit, quarum illecebra vincenda est non occursando, sed aversando; non sentiendo, sed carendo, atque, si fieri potest, nesciendo.

Hoc illis persuasissimum erat prudentissimis scenæ Atticæ magistris; qui nihil amori, in immenso illo Tragediarum suarum numero, indulgendum esse censuerunt. Illum quippe numquam Æschylus, semel Sophocles, iterum Euripides admisit: quamam autem admisit cautione? ut veniret sine blanditia, sine illicio; & cum horrore, cum supplicio abiret.

DANDA fortè fuit Poëtis nostratibus venia, si talem in Theatrum amorem producerent. Verum heu! qualis per eos advehitur? Cum toto Charitum choro, cum omni affectuum lenocinio, cum universo illecebrarum veneno. Sua quidem Amor gemebundus in Theatro nostro palam ostentat vulnera, sed ut lædat, non ut sanetur. Suas fundit lacrymas, sed ut accendat ignes, non ut restinguat. Suos queritur dolores, sed ut desiderium acuat, non ut poenitentiam extimulet.

QUID si maritis suades omnem uxoribus vagandi licentiam permittere, in earum delictis connivere, opprobria domestica placido ferre animo, & illa non culpæ, sed fortunæ imputare?

QUID si famulos famulasque doces nihil pudere, alienis fraudibus inservire, Juvenum & puellarum animos vetitis amoribus illaqueare, heros præsertim seniores emungere argento, & naso suspendere? Rides?

QUID si tuos consuefacis discipulos vitio patrocinari, virtutem explodere, & apud te omnis ferme homo nequam falsus est, lepidus, festivus; vir contra probus sit per te insulsus, ineptus, ridiculus... Etiam ridere pergis? Apage te, magistra morum improba, corruptrix animorum pessima, rei familiaris perniciæ, disciplinæ domesticæ labe & ruina.

QUANQUAM quid ego Comœdiam increpo, quæ non suapte naturâ, sed alieno crimine evasit improba? Accusemus eos potius, qui cum bonam dare possent, pravam facere maluerunt.

ACCUSETUR imprimis ille Comœdiæ Gallicæ Auctor & Actor primarius; Poëta indole magis quam studio; factus histrio, non fortunæ iniquitate, sed juventæ licentiâ; natus ad vitæ seria, & traductus ad scenæ ludicra; ridiculi observator rigidus, & faceris imitator; in scribendo diligens sine cura, & sine lima politus; pressus in oratione soluta, & in stricta copiosus; sententiarum plenus, & jocosus abundans; omnes ferme comicorum virtutes, &

pleraque vitia in se uno complexus; tam falsus quàm Aristophanes, nec multò magis aliquando in salium delectu castus & severus. Tam ingeniosè festivus quàm Plautus, nec minus interdum scurriliter jocosus. Tam intelligens morum quàm Terentius, nec minùs in amorum corruptelis frequens. De quo verè & jure ambigas naturane sit melior, an arte? Optimus utràque, & utràque pessimus; tantòque pejor, quantò melior, quia optimo nequitiae artifice nihil pejus.

ACCUSENTUR post eum, qui cùm ejus virtutes non possent imitando exprimere, vitia æmulati sunt, & superaverunt omni verborum obscœnitate; neque intellexerunt se laudem petere ab eo facetiarum genere, in quo quantum famæ quis colligit, tantum habet infamiæ.

ACCUSENTUR etiam qui cùm apertè spurcidi verecundarentur esse, turpes sententias involverunt ambiguis vocibus, tanquam honesto velo, sed tenui & pellucido; neque animadverterunt turpitudinem quæ se latendo prodat, & prodendo lateat, vulgò plus habere periculi, quàm quæ nuda prodit; quoniam hæc offendit oculos, dum vult videri; illa, dum latere vult, oculos invitat.

ACCUSENTUR illi quoque, suo licèt absoluti judicio, qui cùm egregiè philosophentur sub palliolo comico, & jocos sola urbanitate tinctos faciliè possint offerre, se minùs comicos fore putant, nisi popello se approbent aliquo pro-caci dicto, & risum petulantem excitent. Ne-

que satis reputant, quibus se placere deceat; neque satis attendunt, in civitate bene morata nullum cujusvis generis spectaculum dari oportere, quod non sit bene moratum ex omni parte, & ad censuram vitii, vel ad commendationem virtutis elaboratum: qui secus faxit, illum à fine, & sibi & Poësi *Dramaticæ* constituto recedere cum noxa & flagitio.

QUONAM igitur pacto se culpâ liberabunt *Dramatum* Musicorum auctores? An se Poëmata recte morata in Theatrum edere affirmabunt? Fatebuntur ultro quidem se non morum esse censes admodum severos: sed negabunt id sibi propositum esse, ut vitia in Theatro castigent. Id unum se dicent eniti, quod à primis *Dramatis* Lyrici repertoribus tentatum est, ut spectaculum concinnent recreandis animis appositum. Enimvero Theatrum suum esse horto regio, vel publico simile, qui non alat vulgò arbores fructiferas; sed in quo directæ in ordinem platani, distinctæ floribus areolæ, aquæ salientes fontibus, avibus resonantes arbusculæ, spirantes in marmore imagines, omnia denique sint ad elegantiam & oblectationem composita.

NON quæro ex peritis istis elegantiarum & oblectationum artificibus licuerint chorum Tragicum, ex quo Musicum *Drama* natum est, deducere ab officio suo, id est à commendatione virtutum (nam hæ fuerant ejus partes) & ipsum ad nugas amatorias traducere? Esto potuerint illi sine culpa secundum naturâ suâ frugi-

ferum conferere infœcundis arboribus, & ad steriles delicias convertere. Verùm an licuit eundem spargere floribus veneniferis, & plantis nocentibus fœcundare? Et verò fingamus eos, in horto illo suo regio, vel publico, Scholam instituere non Platoniam (qualem in umbratis Academi hortis positam fuisse legimus) sed Epicuream, qualis ante ipsum natum Epicurum, in hortis illis Semiramidis pensilibus adornari potuit.

IN ista, quam designo, hortensi Schola sedeat Voluptas gramineo fulta toro, vernis coronata rosis, Lyram sinistra, poculum melle delibutum dexterâ manu præferens. Circùm supràque caput ejus volitent denso examine pharetrati Amores. Ante illius pedes jaceat humana Ratio floreis religata nexibus, & epotocalice mellito semisopita. Adsint ex cunctis orbis terrarum partibus Heroes & Heroïdes amatorii quondam artibus insigniores. Conveniant ipsi Dii, Deæque omnes, quos fabula toto passim disseminavit mundo, & Cupido sui ardoribus inflammavit. Convocentur ad istam amœnitiorem Scholam, & admittantur homines utriusque sexûs, juvenes præsertim ac puellæ, adhuc rudes amoris, sed jam dociles. His omnibus Voluptas sua dicter præcepta quæ ferme talia sint, carpere quoscumque flores obvios, & iis, antequam marcescant, caput redimire. Occupare delicias præsentis, & quid vehat hora sequens, numquam prospicere. Obsecundare cupidinibus suaviter invi-

bendam proponeret? Ad hoc igitur estis instituti, *Dramatum Lyricorum* opifices, ut in Republica Christiana Scholam instruatis non impuratam quidem obscœnis carminibus, sed cantilenis mollibus infamatam? Ideo vobis Musa versus annuit faciles, numerosos & modulationi habiles? Ideo vobis Musica Orpheos addidit vocales, argyros, & omnium scientes modulationum? Ideo vobis *Scenographia* pictores adjunxit ædificiorum, hortorum, variorumque mundi vultuum imitatores solertissimos; & remota admovendo, propinqua removendo, peritos scenam extendere prodigialiter, nec minùs gratum, quàm obstupendum oculis errorem objicere? Ideo machinandi ars vobis dedit arcanis motibus universam rerum naturam arbitrio vestro vertere, & tempestatas ciere, tonitrua conflare, maria subruere, inferos referare, Cœlum terris miscere, ut vehementiores in animis procellas, atrociora incendia, funestiora naufragia excitetis? Tantisne fuit certandum tot artium miraculis, ut pudorem naturâ suâ tam fragilem expugnaretis, profligaretis, extingueretis?

VERUM abstinemus objurgare pluribus *Dramatum Lyricorum* auctores, quorum multos habemus se confitentes reos. Illum certè, qui fuit Melici poëmatum in Gallia quasi parens (a), scimus industriæ suæ nimium facilis, nimiumque felicitis pœnituisse, serò quidem, sed aliquando tamen, & partas sine sudore lauros suis postmodum fletibus irrigasse.

ALTERUM verò (a) in omni ferme poëmarum genere versatum cum pari laude & censura, sed in hoc laudatum multò sæpius quàm reprehensum, audivimus cum ejuraret opera Theatri Lyrica, quòd eorum doctrinam doctrinæ Christi adversa fronte repugnare intelligeret. Utinam idem intelligerent reliqui scriptores *Dramatici* ! Si tamen ad pœnitendum satis est (in hominibus præsertim Theatro deditis) suam culpam intelligere.

QUIS enim credat Actores quoque sive Tragicos, sive Comicos, sive Lyricos, non agnoscere se, Theatri corrupti aliqua parte reos ? An possunt nescire, nisi suæ sint artis nescii, quantum ad scenæ corruptelam artificio suo conferant ? Nonne id omnino sunt in eorum manibus Comœdiæ & Tragœdiæ, quod in perita sagittarii manu arcus & sagittæ ? Non fabricant ipsi quidem tela Cupidinis lethifera ; sed illa intendunt lacerto, dirigunt oculo, & toto adnixi corpore jaculantur.

TANTO igitur sunt nocentiores ab actione sua, quantò sunt in agendo solertiores. Nisi fortè suas vires dissimulent, suamque celent industriam ; quod ipsos sæpe quidem facere deceat, sed aliquando facere vix credibile est. Quotus enim quisque illorum est, quid in exhibendo *Dramate* quamlibet lascivo & nocivo, non explicet quicquid solertiæ vel accepit à naturâ, vel acquisivit ab arte, vel usu comparavit ? Si quid in jocis turpiter ambiguum est, si quid

(a) *M. de la Messe Houdart.*

in affectibus molliter tenerum, nonne in eo sibi actor placet maximè, & aliis placere nititur? Nonne ad carminis blandimenta novas addit, si potest, gestûs & vocis blanditias, ipsosque auctores conatur illecebris vincere, ut in agendo plus ipse, quàm illi in scribendo, sapere, & sentire videatur?

IN quo nihil Actoribus concedunt Amazones illæ sagittandi peritissimæ; foeminas dico, quæ in Theatro personas cum viris homicidas, id est, amatorias sustinent. Nam quid omitunt illæ, ut prodeant in scenam cum superbissimo & mollissimo vestium ac pigmentorum ornatu, cum omnigeno telorum apparatu, instructæ ad feriendos oculos, & ad figendos animos expeditæ? Quanto laborant studio, ut nullum intorqueant telum *imbelle sine ictu*? Quàm multa sæpe vulnera uno eodémque teli coniectu inferunt? Meminisse horret animus de cruentis illis Circi Romani spectaculis ubi Gladiatores, non singuli cum singulis commissi, ut olim, sed turmatim congressi, & cæsi procumberent. Tanta fuit apud quosdam Cæsares humani sanguinis vilitas! An majore est apud nos animarum æstimatio & caritas? An pauciores in Amphitheatro nostro cadunt animæ telis Cupidineis sauciatae, quàm in Arena Romana sternerentur corpora ferro gladiatorio contrucidata? Quis autem tantam, tam lucuosam animarum stragem fieri dixerit sine Actorum culpa eaque gravissima? Nisi fortè in bello civili & internecino Ducum arma mi-

nistantium tota culpa est, militum armis utentium noxa nulla est.

ECQUID igitur facient Auctores ut ne fiant nocentes? Quid ipsos facere oporteat, neque promptum est dicere, neque præcipere nostrum est. At quoniam dominantur in Theatro, & Poëmata ab auctoribus oblata suscipiunt arbitrato suo, vel respuunt, nullum certe admittant *Drama*, nisi bene moratum: nullam gerant personam, nisi probam, vel castigabilem in scena, & inibi probè castigandam: nihil denique agant potius, quàm id agant, unde corrumpant bonos mores, perdantque animas, & periendo pereant.

AT enim placendum est spectatoribus, quorum plerisque non id probatur maximè, quod probum & sanum est; sed id vulgò sapit quod improbum & insalubre. Fateor: ideoque Theatri vitium culpam dico in iis præcipuam, ac prope universam residere. Quicquid enim Auctores in scribendo, quicquid Auctores in representando peccant, id totum ferme Spectatorum gravità peccant. Nemo conveniat ad Theatrum nisi emendatus, vel qui emendari velit, brevi Scholam in Scena emendatam habebimus & morum emendatricem. Verùm quanam plerumque ad Theatra confluunt?

PRIMUM homines curiosi, leves, ultro citroque cursitantes spectandi gratià, spectantes omnia, seipsos numquam respicientes.

QUINAM deinde? Homines otiosi, tardi, desides, quibus vanum est negotium nihil agere,

Theatri Schola, in qua nihil festantur præter
 stertilem & otiosam animi occupationem? Atque
 qui tamen Spectatorum ea pars est optima, vel
 minimè mala. Sunt alii (neque illi numero in-
 frequentes) sunt, qui alias in scenâ quærant il-
 lecebras, alios ludos, alia oblectamenta.

QUORSUM enim ad Theatra convolant tot
 pueri indulgentiâ paternâ corrupti, tot puellas
 maternâ disciplinâ ad blanditias condocesactæ,
 tot juvenes in castris Cupidinis militantes, tot
 viri irato Hymenæo conjugari, tot foeminae
 avaritia, vel ambitione pronubâ malè collocas-
 tæ? Quid spectatores isti, quid istæ spectatrix
 ces occupantur, & expetunt in Theatro? nisi
 vel documenta, quibus erudiantur ad nequi-
 tiam; vel exempla, quibus confirmantur in fla-
 gitio, vel pabula libidinosa, quibus satientur
 oculi; vel figmenta amatoria, in quibus recog-
 noscantur veri amores, & quæ à fictione ad ver-
 ritatem tacitâ cogitatione revocentur?

CUM autem in Theatri scena pascendi sint &
 reficiendi spectatores id genus, quid mirum
 vel Auctores ea proponere. *Dramati*, quæ scrip-
 ta sint ad morum licentiam, vel Actores ea li-
 center agere? Aut quid vereamur utriusque
 licentiae culpam in spectatores referere?
 Quemadmodum rectè quibusdam viciari palatii
 hominibus imputamus quòd ipsis apponantur
 fercula non condita ad sinceritatem saporis, sed
 corrupta ad gule voluptatem.

SINT tamen (quoniam esse possunt, & reip-
 sâ extiterunt) sint Auctores, qui sponte suâ in

scribendo insaniant: sint Actores, qui ultro & pot se in repræsentando lasciviant; an se ideo positos extra culpam arbitrabuntur Spectatores, qui utrosque placidè ferunt? Nonne Spectatorum est, & coarguere Auctorum insaniam, & Actorum lasciviam castigare? Qui sibi hoc juris vindicant in iis quæ pertinent ad Poëticam, vel Histronicam, cujus sunt sæpe rudes, cur non utuntur jure suo in iis quæ spectant ad morum disciplinam, cujus debent esse, & vulgò sunt multò magis intelligentes? Si quis Poëta claudicat in versu; Si quis Actor offendit in gestu, continuo sibilus vel clamor ex omnibus amphitheatri partibus tollitur. Cur non reclamatur item in sententia Poëtæ libidinosa? Cur in actione histrionis inverecunda siletur? An pudor est imitari pulchram Atheniensium severitatem, qui cum audirent laudari in Theatro divitias, & in iis summi boni rationem constitui, tantâ exarserunt indignatione, ut non expectatâ, quæ mox sequebatur, pravæ doctrinæ censurâ & poenâ, subito (a) *adjiciendum est Actorem, & carmen, omnes uno impetu consurrauerunt.* An Gallos cives & Christianos in redarguendo flagitioso carmine decet esse civibus Anticis remissiores? Cur non pari libertate improba Scholæ scenicæ documenta retundimus?

CANTAT aliquis desipiendum in juventute; sapientiam senectuti reponendam. Quin exclamamus illico? *Aperte te cum tua nefaria disciplina.* Nulla ætas debetur insanicæ. *Nasci-*

(a) Seneca *Epist.* 115.

tur ad sapientiam; semper sapere decet, nunquam licet desipere.

DOCEAT aliquis non repugnandum amori, quoniam ad illum naturæ lege, & quadam sui necessitate trahimur. Quin respondemus? Amove te cum tua pestifera doctrina? Nullam agnoscimus undecumque natam peccandi necessitatem; liberi sumus; amamus libere; & libere delinquimus.

INVIDET aliquis suam brutis animantibus sortem, quibus sine pœnitentia licet suis cupiditatibus indulgere. Quin vociferamur? Facesse procul cum tuo voto impurissimo. Brutis relinquatur quod brutum est. Homines sumus, nec pœnitet esse; humanæ conditionis dignitatem agnoscimus, nec abdicamus.

IN his aliisque voluptariæ Scholæ placitis, si validè reclamaretur à Spectatoribus, an ea nobis obtruderent Actores sexcentis interpolata modis? An ea nobis Actores recitarent novis usque & usque molita corruptelis? Nonne sua recuderent alteri carmina? Nonne suam alteri restringerent Actionem? Non mallent utrique nobis placere, & prodesse cum suo lucro, & bonâ famâ, quàm displicere & nocere, cum suo damno & infamiâ?

VESTRUM est igitur, Spectatores, (quoniam & Auctoribus probè scribendi, & Actoribus probè agendi legem ponere censurâ vestrâ potestis) vestrâ est in primis, & præ cæteris emendando Theatro curam impendere. Corrigatur vestrâ severitate, quod indulgentiâ ves-

